

การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2561)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Curriculum Evaluation of Master of Education in Education
and Social Development (Revised B.E.2561),
Faculty of Education, Burapha University

ศุภักรจิรา พรหมสุวิชา*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา และการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) ของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนิสิตทุกชั้นปี กลุ่มมหาบัณฑิต กลุ่มผู้ใช้มหาบัณฑิตและกลุ่มกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประเมินบริบทในด้านวัตถุประสงค์ พบว่า ผู้ประเมินทุกกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกันว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรทุกข้อ มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต่างๆ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านโครงสร้างของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.92, SD = 0.28$) ด้านเนื้อหาวิชาของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.88, SD = 0.34$) ด้านอาจารย์ผู้สอน ($\bar{X} = 4.88, SD = 0.34$) ด้านนิสิต ($\bar{X} = 4.80, SD = 0.41$) และในด้านองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.72, SD = 0.46$)
3. การประเมินกระบวนการ พบว่า ทุกด้านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เรียงตาม ลำดับ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ($\bar{X} = 4.92, SD = 0.28$) ด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.88, SD = 0.34$) และด้านการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.83, SD = 0.38$)

*ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาการอาชีวศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

4. การประเมินผลผลิตประกอบไปด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มมหาบัณฑิต มีความเห็นว่าตนเองมีคุณลักษณะทางด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88, SD = 0.34$) 2) กลุ่มผู้ใช้มหาบัณฑิตในหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมหาบัณฑิต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69, SD = 0.48$)

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร/ สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม

Abstract

The objectives of this research aimed to study curriculum evaluate of the Master of Education program in Education and Social Development, Faculty of Education of Burapha University in Context, Inputs, Process, and Productivity apply by the CIPP Model of Stufflebeam. It collects data from 4 groups of curriculum participants: student groups, masters groups, graduate user groups, and course directors. The research instruments were the questionnaire. The data were analyzed by using frequency distribution statistics, percentage (%), mean (\bar{X}), and standard deviation (SD).

The results of the study were as follows:

1. Evaluating the context in the objectives was found that all assessors had a consistent opinion that all course objectives were appropriate for current conditions. It is consistent with the policies of the agency and is consistent with the needs of the learner.

2. The input assessment was found that all aspects were at the highest level. Sorted in order, The structural aspects of the course ($\bar{X} = 4.92, SD = 0.28$), Course content ($\bar{X} = 4.88, SD = 0.34$), Teacher ($\bar{X} = 4.88, SD = 0.34$), Student ($\bar{X} = 4.80, SD = 0.41$), And in other elements that support teaching and learning ($\bar{X} = 4.72, SD = 0.46$).

3. Process evaluation found that all aspects were appropriate at the highest level. Sorted in order: Course Management ($\bar{X} = 4.92, SD = 0.28$), Measurement and evaluation ($\bar{X} = 4.88, SD = 0.34$) and teaching ($\bar{X} = 4.83, SD = 0.38$).

4. The productivity assessment consists of 3 groups of informants: the Master of Science group. The opinion that they have the highest level of knowledge, skill and attitude characteristics ($\bar{X} = 4.88, SD = 0.34$). A group of graduate users in the agencies where the masters worked found that most had the highest level of master's satisfaction ($\bar{X} = 4.69, SD = 0.48$).

Keywords: Curriculum Evaluation/ Master of Education in Education and Social Development

บทนำ

สถาบันอุดมศึกษาถือเป็นแหล่งความรู้สำคัญของประเทศซึ่งมีหน้าที่ทั้งการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การเรียนรู้และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านอุดมศึกษาซึ่งกันและกันในยุคโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการเปรียบเทียบและเกิดเป็นแนวคิดที่จะปรับปรุงการอุดมศึกษาของแต่ละประเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Polsaram, 2006) การศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงเป็นเสมือนแหล่งความรู้ที่จะเสริมความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อใช้เป็นปัจจัยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ บุคคลทั่วไปจึงให้ความสำคัญแก่การศึกษาในระดับนี้อย่างมาก โดยในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ สิ่งสำคัญที่จะทำให้การศึกษาดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายได้ก็คือ หลักสูตร ซึ่งหลักสูตรเป็นเครื่องชี้นำในการจัดการความรู้และประสบการณ์แก่ผู้เรียน ผู้สอนจะต้องปฏิบัติตามหลักสูตรเพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งสู่จุดหมายเดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาและเป็นเครื่องแสดงถึงความเจริญของชาติ (Patphol, 2015) นอกจากนี้หลักสูตรยังเปรียบเสมือนแผนแม่บทที่ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ วิธีการหรือกระบวนการนำหลักสูตรไปใช้เปรียบเสมือนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษา (Ritcharoon, 2015) เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติที่ต้องการให้หลักสูตรช่วยพัฒนาบุคคลต่างๆ ให้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถและพัฒนาการในทุก ๆ ด้าน นอกจากนี้หลักสูตรยังช่วยทำให้บุคคลต่างๆ สามารถกำหนดแนวทางในการประกอบอาชีพตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง เพื่อบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติตลอดจนช่วยพัฒนาประเทศชาติไปสู่ความเจริญในทุกๆ ด้าน

อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงไป ก็จะมีผลกระทบต่อหลักสูตรซึ่งได้สร้างขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรตามไปด้วย เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยและสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางสังคมได้ ซึ่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรจะทำได้ก็ต้องมีการประเมินหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การประเมินหลักสูตรจะทำให้ทราบถึงแนวโน้มว่าควรจะพัฒนาหลักสูตรไปในทิศทางใด (กาญจนา คุณารักษ์, 2540, หน้า 219) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, หน้า 203) ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นการพิจารณาเกี่ยวกับคุณค่าของหลักสูตร โดยใช้ผลจากการวัดในแง่มุมต่าง ๆ ของสิ่งที่ประเมินเพื่อนำมาพิจารณาร่วมกันและสรุปว่าจะให้คุณค่าของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมานั้นว่าเป็นอย่างใด มีคุณค่าดีหรือไม่เพียงใดหรือได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องปรับปรุงแก้ไข และยังสอดคล้องกับ ศิริชัย กาญจนวาสี (2553) ที่ว่าการประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อวินิจฉัยจุดเด่น จุดด้อยของตัวหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร อันเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการหลักสูตรระหว่างการใช้

หลักสูตรและเพื่อตัดสินคุณภาพของหลักสูตรว่าบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด อันเป็นประโยชน์ต่อ การปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม เป็นหลักสูตรบูรณาการที่หลอมรวมศาสตร์ด้านต่าง ๆ อาทิ การศึกษา สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มาเพื่อให้เกิดศาสตร์ใหม่ “การศึกษาและการพัฒนาสังคม” ซึ่งจะเป็นการใช้การศึกษามาเป็นหลักในการพัฒนา ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประเมินหลักสูตรเพื่อให้ทราบว่าหลักสูตรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้หรือไม่มากนักเพียงใด ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นและข้อเสนอแนะที่มีต่อหลักสูตรจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรหลายกลุ่ม เพื่อจะได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงหลักสูตรทั้งในส่วนเนื้อหาของสาระ โครงสร้างของหลักสูตร กลไกการบริหารหลักสูตร ตลอดจนการดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรในด้านต่าง ๆ เพื่อจะได้ปรับปรุงหลักสูตรให้มีความทันสมัยและทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายประเทศไทย 4.0 ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาทุนมนุษย์ให้เป็นบุคลากรทางการศึกษาและนักพัฒนาทุกระดับได้อย่างมีคุณภาพ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในสังคม

โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรแบบ CIPP ของ Stufflebeam เป็นแนวทางของการศึกษาวิจัย เนื่องจากตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ยังไม่เคยได้รับการประเมินการใช้หลักสูตรว่ามีปัญหาที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนใด และการประเมินหลักสูตรจะทำให้ทราบผลการใช้หลักสูตรเกี่ยวกับปัญหาที่แท้จริง ข้อดี ข้อบกพร่องต่างๆ ของการนำหลักสูตรไปใช้ว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการนำหลักสูตรไปใช้อย่างไรบ้าง มีสิ่งใดที่ต้องแก้ไข นอกจากนี้การประเมินหลักสูตรยังใช้เป็นข้อมูลในการอ้างอิงเพื่อรับการประเมินการประกันคุณภาพทางการศึกษา ข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวจะนำไปสู่การประกอบการตัดสินใจในการปรับปรุงหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตร การบริหารจัดการหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและผู้เรียน ทำให้สถาบันการศึกษาได้หลักสูตรที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานและทันสมัย มีความหลากหลาย ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและชุมชนให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมในยุคปัจจุบันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

ขอบเขตของการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ตัวชี้วัด
การประเมินบริบท	ความเหมาะสมด้าน วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	1. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ 2. ความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน 3. ความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ 4. ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
การประเมินปัจจัยนำเข้า	ความเหมาะสมของ หลักสูตรในด้านโครงสร้าง เนื้อหาวิชา อาจารย์ผู้สอน นิสิต และองค์ประกอบ อื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียน การสอน	1. ความเหมาะสมของโครงสร้างของหลักสูตร 2. ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาของหลักสูตร 3. ความเหมาะสมของอาจารย์ผู้สอน 4. ความเหมาะสมของนิสิต 5. ความเหมาะสมขององค์ประกอบอื่นๆที่สนับสนุน การเรียนการสอน
การประเมินกระบวนการ	ความเหมาะสมของการจัด การเรียนการสอน การวัด และประเมินผล และการ บริหารจัดการหลักสูตร	1. ความเหมาะสมของการเรียนการสอน 2. ความเหมาะสมของการวัดและประเมินผล 3. ความเหมาะสมของการบริหารจัดการ หลักสูตร
การประเมินผลผลิต	การประเมินผลสัมฤทธิ์ ของ หลักสูตร	1. ความรู้ความสามารถด้านวิชาการของ ผู้สำเร็จ การศึกษา 2. ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงาน 3. คุณธรรมจริยธรรมในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตร จำนวน 4 กลุ่ม ดังนี้

1.1 นิสิตที่กำลังศึกษาในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 12 คน

1.2 มหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ในช่วงปีการศึกษา 2557-2560 จำนวน 13 คน

1.3 ผู้ใช้มหาบัณฑิต จำนวน 13 คน

1.4 กรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม จำนวน 9 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามการประเมินหลักสูตรจำนวน 4 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบสอบถามสำหรับนิสิตหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา และการพัฒนาสังคม

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามสำหรับมหาบัณฑิต หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา และการพัฒนาสังคม

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามสำหรับผู้ใช้มหาบัณฑิตในหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามสำหรับกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

3.1 ศึกษาวิเคราะห์ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินหลักสูตร เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดองค์ประกอบของการประเมินหลักสูตรและแบบประเมิน

3.2 สร้างแบบประเมินตามขอบเขตของเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย ตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและความครอบคลุมเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการศึกษา

3.3 นำแบบประเมินที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการประเมินผลหลักสูตร จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ในด้านความครอบคลุมครบถ้วนของเนื้อหาในประเด็นและสาระสำคัญตรงตามพฤติกรรมที่ต้องการวัด รวมทั้งความเหมาะสมของสำนวน ภาษา หลังจากนั้นจึงนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์พร้อมนำไปเก็บข้อมูลจริง

4. การรวบรวมข้อมูล

กลุ่มนิสิต และกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเองพร้อมชี้แจงให้ทุกท่านทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประโยชน์ที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถาม ตลอดจนวิธีการตอบแบบสอบถาม และแจ้งระยะเวลาในการส่งแบบสอบถามคืน ซึ่งผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนกลับมาจากนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ จำนวน 12 ฉบับ และจากกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน จำนวน 9 ฉบับ

กลุ่มมหาบัณฑิต และกลุ่มผู้ใช้มหาบัณฑิต ผู้วิจัยได้ออกหนังสือในนามของผู้วิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามไปยังผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวในรูปแบบออนไลน์ Google form ซึ่งได้รับแบบสอบถามคืนกลับมา จำนวน 13 ฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูลลงรหัสและทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อคำนวณหาค่าสถิติ ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ (%) จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.2 การวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ทั้ง 4 ด้าน โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จำแนกตามกลุ่มของผู้ตอบแบบสอบถาม

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1981) มาใช้ในการแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50-5.00	หมายความว่า	หลักสูตรมีความเหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50-4.49	หมายความว่า	หลักสูตรมีความเหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50-3.49	หมายความว่า	หลักสูตรมีความเหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50-2.49	หมายความว่า	หลักสูตรมีความเหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.49	หมายความว่า	หลักสูตรมีความเหมาะสมน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. การประเมินบริบท ด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร พบว่า วัตถุประสงค์ทุกข้อของหลักสูตรมีความชัดเจนครอบคลุมและเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน เนื่องจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ระบุถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแนวทางในการจัดหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม แต่หากมีการปรับปรุงควรจะไปเน้นให้ความสำคัญในเรื่องของการสร้างมหาบัณฑิตที่มีความสามารถและความคิดเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและมีความเข้าใจสังคมซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนโดยมีข้อสรุปจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในแต่ละประเด็น ดังนี้

- 1.1 ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ กลุ่มนิสิต มหาบัณฑิต และกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า วัตถุประสงค์ทุกข้อมีความเหมาะสมมากที่สุด
- 1.2 ความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน กลุ่มนิสิตและกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร มีความเห็นสอดคล้องกันว่าวัตถุประสงค์ทุกข้อมีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน ส่วนกลุ่มมหาบัณฑิต มีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ข้อที่ 2.5 มีความสามารถวิเคราะห์สร้างองค์ความรู้จากการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมทางด้านการศึกษาและการพัฒนาสังคม สื่อสารรายงานผ่านสิ่งพิมพ์ทางวิชาการ มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันสูงที่สุด วัตถุประสงค์ข้อที่ 2.2 มีความรู้ความเข้าใจในหลักการและทฤษฎีทางด้านการศึกษาและการพัฒนาสังคม สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัตถุประสงค์ข้อที่ 2.1 มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีความเป็นผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาสังคมและสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีคุณภาพ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2.3 มีความสามารถวิเคราะห์ปัญหา หาข้อสรุป คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใช้งานวิจัยเพื่อการตัดสินใจและวางแผนพัฒนาวิชาชีพได้ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2.4 มีความสามารถในการประเมิน ตัดสินใจ แก้ปัญหา มีภาวะผู้นำ สามารถร่วมมือปฏิบัติงานการศึกษาและการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลิتمหาบัณฑิตที่มีความรู้คุณธรรม สามารถใช้หลักการทางการศึกษาและการพัฒนา

สังคม ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติในลักษณะสหวิทยาการ สามารถค้นคว้า วิจัยสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาประเทศหรือศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น ตามลำดับ

1.3 ความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต่างๆ กรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน ในหลักสูตร ทั้งหมดมีความเห็นว่าวัตถุประสงค์ทุกข้อมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ

1.4 ความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน กลุ่มนิสิตและมหาบัณฑิตมีความเห็นว่า วัตถุประสงค์ทุกข้อมีความสอดคล้องกับความต้องการของตนเองมาก

2. การประเมินปัจจัยนำเข้า

2.1 โครงสร้างของหลักสูตร โดยทั้งกลุ่มนิสิต มหาบัณฑิต และกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน มีความเห็นว่าโครงสร้างหลักสูตรทั้งหมดมีความเหมาะสม เนื่องจากโครงสร้างหลักสูตร มีการผสมผสานทั้งในเรื่องแนวคิดทฤษฎี วิธีการวิเคราะห์ การฝึกประสบการณ์และการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้

2.2 เนื้อหาวิชาของหลักสูตร

- ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาในหมวดวิชาพื้นฐานทางการศึกษา โดยกลุ่มนิสิต มหาบัณฑิต และกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในหมวดวิชาพื้นฐานทางการศึกษา มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกวิชา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.79, SD = 0.35$)

- ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ โดยทั้งกลุ่มนิสิต มหาบัณฑิต และกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกวิชา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.84, SD = 0.25$)

- ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชาในหมวดวิชาเลือก โดยกลุ่มนิสิต มหาบัณฑิตและกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน มีความเห็นว่า เนื้อหาวิชาในหมวดวิชาเลือกมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุดทุกวิชา โดยเฉพาะวิชา 40152261 ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการศึกษาและการพัฒนา วิชา 40153161 การจัดการทรัพยากรมนุษย์เพื่อการศึกษาและการพัฒนาและวิชา 40159161 การวิจัยทางการศึกษา และการพัฒนาสังคม ตามลำดับ

- ความเหมาะสมของวิทยานิพนธ์ โดยทั้งกลุ่มนิสิต มหาบัณฑิต และกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในหลักสูตร มีความเห็นว่าเนื้อหาวิชาในหมวดวิชาเฉพาะ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.82, SD = 0.41$)

2.3 อาจารย์ผู้สอน

- ความเหมาะสมของจำนวนอาจารย์ กลุ่มนิสิตและมหาบัณฑิต มีความเห็นว่าความเพียงพอของอาจารย์ที่ปรึกษาวิชาการและความเพียงพอของอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อยู่ในระดับมากที่สุด

- ความเหมาะสมในเรื่องความรู้ ความสามารถ และทักษะของอาจารย์ โดยทั้งกลุ่มนิสิตและกลุ่มมหาบัณฑิต มีความเห็นว่ามีความเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านคุณวุฒิทางการศึกษาของอาจารย์ผู้สอน

อาจารย์มีความรู้ทางวิชาการในสาขาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี และอาจารย์มีความสามารถในการสอน/ถ่ายทอดความรู้ให้แก่นิสิต

- ความเหมาะสมเกี่ยวกับคุณลักษณะอื่นๆ ของอาจารย์ผู้สอน โดยทั้งกลุ่มนิสิตและกลุ่มมหาบัณฑิต มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านอาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรมและมีจิตสำนึกในความเป็นครูอาจารย์ยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต อาจารย์ปฏิบัติต่อนิสิตทุกคนอย่างเสมอภาค และอาจารย์ผู้สอนมีบุคลิกภาพและการปฏิบัติตนเหมาะสม

2.4 นิสิต โดยทั้งกลุ่มนิสิต มหาบัณฑิต และกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในประเด็นที่นิสิตมีความสนใจ ตั้งใจและมุ่งมั่นในการศึกษาและนิสิตยอมรับฟังความคิดเห็นของอาจารย์และเพื่อนนิสิต

2.5 องค์ประกอบอื่นๆ ที่สนับสนุนการเรียนการสอน

- อุปกรณ์ สื่อวัสดุการเรียนการสอนและสถานที่ โดยทั้งกลุ่มนิสิต มหาบัณฑิตและกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องการจัดเครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์สำหรับการเรียนการสอน และเรื่องสภาพห้องเรียนมีความเหมาะสมต่อการเรียนการสอน

- หนังสือ ตำรา วารสาร และเอกสารประกอบการสอน โดยทั้งกลุ่มนิสิต มหาบัณฑิต และกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องเอกสารประกอบการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและสถานที่ในการค้นคว้าเพิ่มเติม เช่น ห้องสมุดมีความเหมาะสม แต่จากข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนิสิต พบว่า ควรจะมีการจัดทำเอกสารประกอบการสอนเป็นรูปเล่ม และควรมีการพัฒนาสื่อการสอนที่ทันสมัยมากขึ้น

3. การประเมินกระบวนการ

3.1 การเรียนการสอน พบว่า มีความเหมาะสม เนื่องจากมีการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการเรียนการสอนในชั้นเรียน การลงภาคสนามเพื่อฝึกปฏิบัติและการศึกษาดูงาน โดยมีข้อสรุปจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเรียน โดยทั้งกลุ่มนิสิตและมหาบัณฑิต มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องการจัดกิจกรรมนอกหลักสูตรเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมความรู้และทักษะอย่างเหมาะสม เช่น การศึกษาดูงาน การจัดการเรียนการสอนเน้นให้ผู้เรียน เชื่อมโยงและมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวิชาความรู้และการนำไปปฏิบัติและการแจ้งให้ผู้เรียน ทราบถึงจุดมุ่งหมายและกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

- การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาวิทยานิพนธ์ โดยทั้งกลุ่มนิสิตและมหาบัณฑิต มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์มีการตรวจสอบงาน และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ อย่างชัดเจน และสามารถเลือกหัวข้อวิทยานิพนธ์ได้ตามความสนใจและความถนัด

3.2 การวัดและประเมินผล โดยทั้งกลุ่มนิสิตและมหาบัณฑิต มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องการวัดและประเมินผลสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของเนื้อหาวิชา และจากการสัมภาษณ์

ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในเรื่องเกณฑ์การประเมินผลทำให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของอาจารย์ผู้สอน และให้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ

3.3 การบริหารจัดการหลักสูตร โดยกลุ่มนิสิต มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องการเปิดรับนิสิตอย่างต่อเนื่อง การมีระบบการให้ความช่วยเหลือแก่นิสิต เช่น การให้คำปรึกษาทางวิชาการ การติดตามความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์ การเตรียมความพร้อมในเรื่องการให้บริการ การประสานงานและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเหมาะสม มีการจัดแผนการเรียนในแต่ละภาคการศึกษาอย่างเหมาะสม และกลุ่มมหาบัณฑิต มีความเห็นว่ามีเหมาะสมในเรื่องมีการแจ้งข้อมูลตารางเรียน ตารางเวลาและปฏิทินการศึกษา และมีการเปิดรับนิสิตอย่างต่อเนื่อง ส่วนกลุ่มกรรมการหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ ของสาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม มีความเห็นว่ามีเหมาะสม โดยเฉพาะในเรื่องการเปิดรับนิสิตอย่างต่อเนื่อง มีการจัดแผนการเรียนในแต่ละภาคการศึกษาอย่างเหมาะสมและมีระบบการให้ความช่วยเหลือแก่นิสิต เช่น การให้คำปรึกษาทางวิชาการ การติดตามความก้าวหน้าของวิทยานิพนธ์

4. การประเมินผลผลิต สามารถสรุปผลการประเมินผลผลิตจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่าง ๆ ได้ดังนี้

4.1 กลุ่มมหาบัณฑิต มีความคิดเห็นว่าหลักสูตรนี้เป็นประโยชน์อย่างมากในการช่วยพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ปัจจุบันได้โดยมีความเห็นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ด้านความรู้ของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะมีความรู้ความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการพัฒนาสังคม
- ด้านทักษะของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะการมีมนุษยสัมพันธ์
- ด้านเจตคติของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในเรื่องมีความประพฤติดี (มีคุณธรรม จริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต)

4.2 กลุ่มผู้ใช้บัณฑิต มีความพึงพอใจต่อมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความเห็นในด้านต่างๆ ดังนี้

- ความรู้ความสามารถด้านวิชาการของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะความสามารถในการเรียนรู้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน ซึ่งจากความคิดเห็นเพิ่มเติมของกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตในหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่มีความคิดเห็นว่ามหาบัณฑิตมีความรู้ความสามารถในการทำงานที่เพิ่มขึ้นหลังจากที่สำเร็จการศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะต้องการให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านการศึกษาเพื่อส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการทางสังคม ด้านกระบวนการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ตลอดจนงานด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรมทางสังคมอย่างยั่งยืน

- ความสามารถพื้นฐานของมหาบัณฑิต ที่ส่งผลต่อการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะความใฝ่รู้และรู้จักแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนา ซึ่งจาก ความคิดเห็นเพิ่มเติมของกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตในหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ มีความคิดเห็นว่ามหาบัณฑิต มีคุณลักษณะการเป็นนักบริหารหรือผู้นำมากขึ้นหลังจากที่สำเร็จการศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะต้องการให้ผู้เรียนมีทักษะและสมรรถนะขั้นสูงในการทำงานทั้งด้านการศึกษาาร่วมกับชุมชนและสังคม

- คุณธรรมจริยธรรมในการทำงานของมหาบัณฑิตอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะมีความขยัน อดทน อดกลั้น และตั้งใจทำงาน ซึ่งจากความคิดเห็นเพิ่มเติมของกลุ่มผู้ใช้บัณฑิตในหน่วยงานที่มหาบัณฑิตทำงานอยู่ มีความคิดเห็นว่ามหาบัณฑิตมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมทั้งสังคมและองค์การที่ปฏิบัติงานมากขึ้นหลังจากที่สำเร็จการศึกษา โดยมีข้อเสนอแนะให้พัฒนาด้านจิตอาสาเพื่อการพัฒนาการศึกษาและสังคม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินไปใช้

1. จากผลการประเมินด้านบริบท พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรในปัจจุบันทุกข้อมีความชัดเจน มีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงาน มีความเหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และที่สำคัญคือ มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่งวัตถุประสงค์ของหลักสูตรยังคงสามารถใช้ได้ต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม หากคณะกรรมการบริหารหลักสูตรมีความประสงค์ที่จะดำเนินการปรับปรุงหลักสูตร ก็อาจจะทบทวนวัตถุประสงค์ของหลักสูตรในเรื่องของการสร้างมหาบัณฑิตที่มีความสามารถและความคิดเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและมีความเข้าใจสังคมซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

2. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรจะมีการตัดรายวิชาเลือกที่ไม่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรออกบ้าง และให้มีการบูรณาการรายวิชาเลือกบางรายวิชาเข้าด้วยกัน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

3. คณะกรรมการบริหารหลักสูตรควรพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการเปิดสอนรายวิชาเลือกต่าง ๆ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้อาจจะทำการเปิดรายวิชาเลือกโดยมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนตามความสนใจของผู้เรียนและความเหมาะสมในแต่ละภาคเรียน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา คุณารักษ์. (2540). *หลักสูตรและการพัฒนา*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). *การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อาร์ แอนด์ ปรีน.

ศิริชัย กาญจนวาสี. (2553). *การประเมินหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. เข้าถึงได้จาก

<http://www.edu.tsu.ac.th/major/eva/files/journal/scan1.pdf>

Best, J. W. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice Hall.

Patphol, M. (2015). *Curriculum evaluation for learning and development* (3rd ed.).

Bangkok: Charansanitwong Printing.

Polsaram, P. (2006). *The research trend and education development for future.*

Bangkok: Office of the Education Council, Ministry of Education.

Ritcharoon, P. (2015). Curriculum evaluation: Approaches, procedures, and its utility.

STOU Education Journal, 8(1), 13-28.

Stufflebeam, D. L., Madaus, G. F., & Scriven, M. S. (1971). *Educational evaluation and Decision-Making.* Illinois: Peacock Publisher.